

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН І ГЕОГРАФІЇ
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ"
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
(28 лютого 2024 р., м. Харків)**

**Харків
2024**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра суспільно-економічних дисциплін і географії
Обласний комунальний заклад
«Харківський організаційно-методичний центр туризму»
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
(28 лютого 2024 р., м. Харків)**

Харків 2024

УДК: 338.48:911: 322: 314.1: 37:502:551:63: 504:379.852:811

Рецензенти:

Денисик Г. І., д.г.н., професор,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Маховка В.М., к.е.н. доцент,
Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"

Редакційна колегія:

О.О. Ніколаєнко – д.і.н, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди; **С. В. Гришко** - к.г.н, доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; **О.О. Зеленько** - к.е.н, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **Л.І. Полякова** – к.і.н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; **П.І. Лоцман** – к.г.н, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **Ю.І. Муромцева** – к.е.н., доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **В.Д. Холодок** – к.наук з держ управління, ОКЗ "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму"; **С.В. Некос** – к.г.н, доцент Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **Т.Г. Гуцан** – к.п.н., доцент Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **Т.С. Коптєва** – доктор філософії з природничих наук, доцент Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол № 3 від 20.03.2024*

Географія та туризм: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (28 лютого 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. Лоцмана П. І. Харків: ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2024. – 598 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто освітні тенденції у галузях географії та туризму у світі й Україні, проблеми природничої географії, висвітлення реалізації Сталого розвитку в екологічній, економічній та соціальній сферах, розглянуто питання про стан і розвиток туризму в світі й Україні, перспективі післявоєнного відновлення і використання туристичних ресурсів, природної та культурно-історичної спадщини України.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів та інших зацікавлених осіб.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Колектив авторів, 2024

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2024

ЗМІСТ

Розділ 1. Нові виклики та тенденції в сучасній системі освіти України й світу	9
<i>С. О. Пугач</i> ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЇ	9
<i>Т. Г. Назаренко</i> СТАН ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	12
<i>М. І. Харламов, М. А. Чиркіна-Харламова</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛІПШЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ НУЦЗ УКРАЇНИ).	15
<i>М. Г. Криловець</i> ТОПОНІМІКА МІСЦЕВИХ ГРОМАД ЯК ОБ'ЄКТ КРАСЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	18
<i>О.В. Огірко</i> МУЗЕЙНО-РЕЛІГІЙНА ПЕДАГОГІКА – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ДУХОВНОГО ТУРИЗМУ	22
<i>Л. І. Полякова</i> СУЧАСНА ІСТОРІЯ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	32
<i>Є. С. Ємельянова, О. А. Анастасєва</i> ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО КОНКУРСУ НА ПРОХОДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОФЕСІЙНИХ СТАЖУВАНЬ	39
<i>О. М. Хорошев</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	48
<i>А. О. Глущенко, О. М. Король</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ	53
<i>О. М. Левада, О. С. Арабаджі</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ АЗИМУТА В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ	58
<i>L. Prokhorova, T. Zavyalova</i> , FORMATION OF GEOLOGO-GEOMORPHOLOGICAL KNOWLEDGE IN THE STUDY OF THE SCHOOL COURSE OF PHYSICAL GEOGRAPHY	63
<i>Л. С. Галушка</i> ПРОБЛЕМА КОНТРОЛЮ ЗА САМОСТІЙНИМ НАВЧАННЯМ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ	67
<i>В. Д. Попов</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КАРТОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 6-Х КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	71
<i>А. М. Слюта</i> ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»	80
<i>D. Zadorozhna, Y. Yemelyanova</i> , THE IMPORTANCE OF MASTERING FOREIGN LANGUAGES IN UKRAINIAN UNIVERSITIES IN WARTIME	86
<i>А. В. Бєлєцов, А. А. Іванова</i> ТЕРМІНОЛОГІЯ ТУРИЗМУ: ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ І НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	91
<i>L. Baindurashvili</i> IMPROVING READING COMPREHENSION	97
<i>А. Huliova</i> INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN EDUCATION	101
<i>С. Р. Пилипчук</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ КУРСУ ГЕОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ ГЕОФІЗИКИ ТА ГЕОХІМІЇ ГЕОСФЕР	107
<i>D. Stremouhova</i> , AN EVALUATION OF ENGLISH TEACHING AND LEARNING IN	110

TOURISM TRAINING PROGRAMS

<i>Н. О. Рибачик, М. І. Вигулярна</i> ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СТАРШОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ	112
<i>D. Zadorojna</i> , PROBLEMS OF EDUCATION SYSTEM DEVELOPPEMENT OF UKRAINE	116
<i>Л. А. Василюк, Л. М. Сапога</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ТА ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ	122
<i>A. Skrypnyk</i> INNOVATION IN EDUCATION: THE USE OF TECHNOLOGY FOR BUSINESS FOREIGN LANGUAGE LEARNING AND TEACHING	125

Розділ 2. Природнича географія та науки про Землю **131**

<i>Т. М. Сокур</i> ГЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ НА ПОДІЛЛІ: І. ВЕНД. МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКА СЕРІЯ	131
<i>Т. М. Сокур</i> ГЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ НА ПОДІЛЛІ: ІІ. ВЕНД. КАНІЛІВСЬКА СЕРІЯ	139
<i>В. О. Фесюк, Ю. В. Білецький, О. Ю. Литвинова</i> , ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ГІДРОЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО- ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ	148
<i>С. В. Гришко, А. В. Дьячкова, Л. І. Лопухова</i> ОСОБЛИВОСТІ ГІДРОЛОГІЧНОГО РЕЖИМУ ТИЛІГУЛЬСЬКОГО ЛИМАНУ	152
<i>В. О. Фесюк, П. П. Стефанишин</i> ОСОБЛИВОСТІ ГІДРОЛОГІЧНОГО РЕЖИМУ ТА ГІДРОЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ РІЧОК МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	155
<i>А. О. Корнус, М. В. Приходько</i> ГРОЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПІВНОЧІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	158
<i>С. В. Спасенко</i> ОСОБЛИВОСТІ ПАЛЕОГЕОГРАФІЧНИХ ЗМІН НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В РІЗНІ ГЕОЛОГІЧНІ ЕРИ	162
<i>Глуценко С. К., Циганок Є. Ю.</i> ПРОЯВ ЕФЕКТУ МІСЬКОГО ОСТРОВУ ТЕПЛА	170
<i>В. О. Фесюк, Ю. В. Білецький, А. В. Шилова</i> , ВОДНІ РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	173
<i>Т. С. Коптєва</i> СЕЛИТЕБНІ ЛАНДШАФТИ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНДШАФТНО- ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ ТА ЇХ ДВОЯРУСНІСТЬ	179
<i>О. В. Непша</i> ЕКЗОГЕННІ ГЕОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ БЕРЕГОВОЇ ЗОНИ АЗОВСЬКОГО МОРЯ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	182
<i>П. М. Боровик, Ю. О. Кисельов, М. В. Шемякін</i> РИМСЬКИЙ КАРТОГРАФ ПРАУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ	187
<i>Т. С. Коптєва, А. О. Іванова</i> ЛАНДШАФТИ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ	189
<i>Н. О., Рибачик, Є. А. Васильєва</i> ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ БЕЛІГЕРАТИВНИХ ЛАНДШАФТІВ	194
<i>М. М. Малусь, О. В. Непша</i> ФАКТОРИ ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТАБІЛЬНІСТЬ БЕРДЯНСЬКОЇ КОСИ АЗОВСЬКОГО МОРЯ	199
<i>О. В. Мельничук, Т. С. Коптєва</i> НАЙБІЛЬШІ КАР'ЄРИ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	204

<i>Н.О.Гаврік, П.І. Лоцман</i> АНТРОПОГЕННІ ЛАНДШАФТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ РІЗНОМАНІТТЯ	208
<i>Д. Е. Єпіфанцев, О. М. Вінніченко. Д. О. Коваль</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ГРАВІТАЦІЙНОГО РЕЛЬЄФУ НА ТЕРИТОРІЇ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я	212
<i>Д. В. Микитин</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ПІДЗЕМНИХ ВОД З МІНІМАЛЬНИМИ ЗАТРАТАМИ	217
<i>М. О. Цапенко, О. В. Непша</i> ГЕОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВЕЛИКО-ТОКМАЦЬКОГО РОДОВИЩА МАРГАНЦЕВИХ РУД	221
Розділ 3. Реалізація екологічної складової Сталого розвитку та подолання наслідків військових дій в Україні.	226
<i>Н. П. Корогода, Т. Г. Купач, О. О. Галаган</i> НАБІР ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ У ФОРМУВАННІ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ МІСЬКИХ ЗЕЛЕНИХ ЗОН	226
<i>Є. А. Темченко, Є. Ю. Циганок</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛАНДШАФТІВ ПОНИЗЗЯ ДНІПРА (КЕЙС КАХОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА)	231
<i>Г. О. Задорожна, В. С. Ручій</i> СУЧАСНИЙ СТАН ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «ДНІПРОВСЬКО-ОРІЛЬСЬКИЙ»	236
<i>І. М. Постернак, С. О. Постернак, О. С. Постернак</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ: УПРАВЛІННЯ УТИЛІЗАЦІЄЮ СОНЯЧНИХ ПАНЕЛЕЙ	241
<i>І. Р. Кузик, К. Р. Флінта</i> ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІЛЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	246
<i>М. М. Мельнійчук, Ю. В. Білецький, Ю. С. Семенюк, С. І. Ковальчук, Р. Є. Качаровський</i> РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОРНІТОЛОГІЧНИХ ЗАКАЗНИКІВ КАМІНЬ-КАШИРСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	255
<i>В. Я. Гайда</i> ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ STEM	261
<i>Д. О. Кравчук</i> ГЕОХІМІЯ АТМОСФЕРИ НА ПРИКЛАДІ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРИ ПОВІТРЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	269
<i>І. В. Левченко, М. В. Сокол</i> МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	273
<i>Д. С. Шепітько, О. В. Непша</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РІЧКИ МОКРА МОСКОВКА (ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ)	278
<i>Н. О. Рибачик, В. К. Рибачик</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ХАРЧОВИХ ВІДХОДІВ	284
<i>С. Красномовець, В. А. Красномовець</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ «ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ»	287
<i>Н. О. Рибачик, І. К. Рибачик</i> ТЕОРЕТИКО-ПІЗНАВАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	291
<i>С. Є. Краснік</i> АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРИ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	295
<i>А. О. Савіцька</i> ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ: ВИБІР ЕКОГОТЕЛЕЙ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ КРОК ДЛЯ УКРАЇНЦІВ	300

<i>Т. Д. Прилуцька</i> ВПЛИВ ГІРНИЧОВИДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЕКОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	304
---	-----

Розділ 4. Реалізація соціально-економічної складової Сталого розвитку та подолання наслідків військових дій в Україні	308
--	------------

<i>В. А. Красноловець</i> РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ	308
---	-----

<i>А. П. Король, О. М. Король</i> ПРІОРИТЕТНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ І ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ	312
--	-----

<i>О. О. Афоніна</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ ЧОЛОВІЧОГО НАСЕЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	317
---	-----

<i>Ю. О. Гаркуша</i> ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	323
--	-----

<i>Яна В. Карабінюк, М. М. Карабінюк</i> СОЦІАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ТА КРИТИЧНІ ЗАГРОЗИ: РЕКРЕАЦІЯ ТА ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА РЕАБІЛІТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ	326
---	-----

<i>О. З. Байтеряков, А. А. Кузовлева</i> ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ КАМ'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОП.ВСЬКОЇ ОБЛАСТІ СТАНОМ НА 01.01.2022 Р.	331
---	-----

<i>І. А. Донець, І. А. Арсененко, Ю. П. Хомотюк, А. О. Грицун</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЦІ ГРОМАДИ	336
---	-----

<i>Ю. І. Муромцева</i> ВИКОРИСТАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ДЛЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ РЕГІОНУ	345
---	-----

<i>В. А. Добровольська, Д. К. Притков,</i> МЕГАПРОЄКТ СТАМБУЛЬСЬКОГО СУДНОПЛАВНОГО КАНАЛУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ	356
---	-----

<i>К. Madona,</i> PECULIARITIES OF GEORGIA-TURKEY COOPERATION IN REGIONAL AND GLOBAL TERMS	361
--	-----

<i>В. А. Добровольська, М. О. Кісельгоф</i> СУЧАСНЕ ПІРАТСТВО НА МОРСЬКИХ ШЛЯХАХ СВІТУ	368
--	-----

<i>Е. Kobiashvili,</i> THE ATTEMPTS TO RESTORE STATEHOOD AT THE END OF THE FIRST HALF OF THE 19TH CENTURE	374
---	-----

<i>N. Kazarashvili</i> THE FIRST INDEPENDENT STATE IN INTERNATIONAL	378
---	-----

<i>Т. Г. Куриш</i> ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ	384
--	-----

<i>Д. М. Ляшук, О. П. Вовк</i> ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ КАМЕНЕБАРВНОЇ СИРОВИНИ УКРАЇНИ	389
---	-----

<i>О. О. Зеленько, І.В. Осьмірко</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ УРАНУ	395
--	-----

<i>О. В. Мельничук</i> ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	398
---	-----

Розділ 5. Перспективи розвитку туристичної галузі в Україні й світі	406
<i>Р. С. Зубков</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	406
<i>Н. М. Чорна</i> НОВІТНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ МІСЦЕ В ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	410
<i>V. Matsuka, M. Horbashevska</i> MODELS OF STATE REGULATION OF TOURISM DEVELOPMENT: GLOBAL EXPERIENCE	415
<i>К. Naumik-Gladka, N. Levchenko</i> TRENDS IN THE EVOLUTION OF TOURISM INDUSTRY	423
<i>Поручинська І. В.</i> СВІТОВІ ВИННІ БРЕНДИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВИННОГО ТУРИЗМУ	427
<i>І. А. Арсененко, І. А. Донець, Л. М. Донченко, С. О. Єрмак</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОЦЕСУ	431
<i>К. Naumik-Gladka, A. Osmukha</i> TENDENCES OF THE GLOBAL TOURISM SECTOR: A COMPARATIVE PERSPECTIVE WITH ENHANCED FOCUS ON CIRCULAR ECONOMIC PRINCIPLES AND UKRAINE	438
<i>В. П. Яременко, О. М. Король</i> БРЕНДИНГ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ	440
<i>В. С. Пацюк, А. І., Василенко, В. Ю. Святецький</i> ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ТУРИЗМ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ	447
<i>В. І. Поручинський</i> ОБЕРТУРИЗМ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ СУЧАСНОГО УРБОТУРИЗМУ	453
<i>Т. І. Ткаченко, О. Є. Козоріз</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК І ЗАЙНЯТІСТЬ В ТУРИЗМІ: НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	456
<i>A. Protsenko, O. Kotova, V. Tsybulska, H. Sukhanova</i> SPORTS AND HEALTH TOURISM AS A MEANS OF PHYSICAL RECREATION	462
<i>Л. І. Стешенко, І. А. Савченко</i> ТУРИЗМ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНИ	467
<i>S. Karpenko, Yu. Muromtseva</i> CREATIVE INDUSTRY AND TOURISM IN UKRAINE: PROSPECTS AND DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT	471
<i>N. Yukhno</i> THE IMPACT OF E-COMMERCE ON THE MODERN CHINESE ECONOMY AND ITS PART OF TOURISM IN CHINA	475
<i>І. М. Луцик, Х.М. Терлецька</i> РОЛЬ ТУРИЗМУ В ЗБЕРЕЖЕННІ ТРАДИЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	479
<i>Т. М. Продаєвич, В. А. Красномовець</i> ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СПА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	482
<i>М. В. Панченко</i> ВІРТУАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	486
Розділ 6. Рекреаційно-туристичний потенціал України та його відновлення і використання	490
<i>С. В. Гаврилюк</i> МУЗЕЇ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ	490
<i>О. С. Гончарова</i> ТУРИЗМ В ЕПОХУ ВОЄН: ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ	496

<i>В. Ю. Стельмах, С. В. Полянський, О.В. Мельник, С. І. Ковальчук, Р. Є. Качаровський</i> РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЗЕРА ХОЛОПИЧІВСЬКЕ ЗАТУРЦІВСЬКОЇ ТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	505
<i>Г. Я. Ільницька-Гикавчук</i> ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	510
<i>О. В. Ярошенко</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЗООЛОГІЧНИХ ПАРКІВ ЯК ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ	519
<i>Р. Є. Качаровський, Н. В. Мельник, І. В. Єрко, О. В. Антипюк</i> ЛЬВІВСЬКА ДИТЯЧА ЗАЛІЗНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИЗМУ РЕГІОНУ	526
<i>А. М. Слащук, М. О. Павлушенко, О. Г. Павлушенко, Р. Є. Качаровський, О. В. Антипюк</i> РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ МАНЕВИЦЬКОЇ ТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	533
<i>В. В. Надольська,</i> РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МІСТА ЛУЦЬКА	540
<i>К. В. Савицька</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ РОДОВИЩ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	549
<i>І. А. Савченко, В. І. Семенюк</i> ПОКИНУТІ ОБ'ЄКТИ ЛУЦЬКА ЯК ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ	557
<i>І. М. Нетробчук, З. К. Карпюк, Л. Т. Чижевська, Р. Є. Качаровський</i> ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНІ ОБ'ЄКТИ БАСЕЙНУ Р. КОРМИН – СКЛАДОВІ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	561
<i>Л. І. Стешенко, П. В. Хамцов</i> ТУРИСТИЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЛУЦЬКА: АРТ - ГАЛЕРЕЇ	569
<i>С. В. Дутчак, А. М. Лаврук</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНДУСТРІЇ ВІДПОЧИНКУ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ЇЇ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	572
<i>І.Р. Рудакевич, О. Б. Якимович</i> МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ Т.А ШЕВЧЕНКА НА ТЕРНОПІЛІ ЯК ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ	578
<i>О. В. Бирко</i> РЕСУРСИ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ХАРКОВІ ТА ЇХ ПІСЛЯВОСННЕ ВІДНОВЛЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ	583
<i>І. М. Луцик, П.А. Горішевський</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	589
<i>В. В. Сідун</i> РОЗВИТОК ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТТІ	593

Література

1. Вергун А., Шевчук С. Технології туристичного брендування поствоєнних територій. *Індустрія гостинності: стан, тенденції розвитку та перспективи галузі в умовах війни* : зб. пр. міжнар. науково-практ. форуму, м. Львів, 19–21 квіт. 2023 р. Львів, 2023. С. 146–151.
2. Звід пам'яток історії та культури України. Сумська область / НАН України. Інститут історії України; Центр досліджень історико-культурної спадщини України. К., 2017. –1855 с. (Матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України»). URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013186>.
3. Колотуха О., Сухенко О. Перцепційно-географічні засади туристичного брендингу міст (на прикладі міста Кропивницький). *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України* : матеріали IV міжнар. науково-практ. конф., м. Кропивницький, 5–6 квіт. 2018 р. Кропивницький, 2018. С. 122–130.
4. На Сумщині відбулося свято «Калнишева рада». URL: <https://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/25562-na-sumshchyni-vidbuvayetsya-kalnysheva-rada.html> (дата звернення: 30.01.2024).

УДК 338.48-2:005.966.2(477)

*Пацюк Вікторія Сергіївна, канд. геогр. н., доцент,
доцент кафедри туризму та економіки, Криворізький
державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг
Іванівна Василенко Анастасія, студентка, Криворізький
державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг
Святецький Владислав Юрійович, спеціаліст I категорії,
ВСП "Політехнічний фаховий коледж КНУ", Кривий Ріг*

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ТУРИЗМ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

Військові дії, які відбуваються в Україні, значно загальмували розвиток туристичної діяльності. На противагу цьому, нинішні події спровокували інтерес до умовно нових видів туризму. Активного розвитку починає набувати волонтерський туризм, який для багатьох, особливо прифронтових, громад має важливе значення.

Феномен безпосередньо волонтерського туризму вивчали зарубіжні дослідники Стефен Веарінг, Ненсі МакГехі, Мішель Калланан, Сара Томас, К. Картер, Джим Батчер, Пітер Сміт, Х.Л. Сін. Доробок вітчизняних авторів з

даної проблематики поки менш вагомий, однак спостерігається значне зростання висвітлення даної проблематики за останнє десятиріччя. Змістовні дослідження здійснили І.І. Смірнов, О.О. Любіцева, В.К. Кіптенко, М.О. Растрова, О.О. Долинська, І. Кирилюк, Л. Швертко, М. Геваковська, В. Бойко.

Передвісником волонтерського туризму стала волонтерська діяльність. Як зазначає М. Геваковська, спільною ознакою понять “волонтерство” (volunteering), “волонтерська діяльність”, “волонтеризм” (volunteerism), “волонтерські подорожі” (volunteer travel), “волонтерські канікули” (volunteer vacations), “волонтерський туризм” (volunteer tourism) є мотив діяльності, а саме альтруїзм, або безоплатна допомога іншим, винагородою за яку є сам чин волонтерства як такий [5].

Започатковано волонтерський туризм в післявоєнну епоху Другої світової війни. Перші волонтерські програми з'явилися в США в 1950-х роках, коли багато молодих людей вирішили поїхати до Мексики, щоб допомогти місцевій громаді у будівництві шкіл та інфраструктури. Протягом 1958 року у Великій Британії було засновано волонтерську закордонну організацію, а тодішній президент США Джон Ф. Кеннеді у 1961 році заснував Корпус миру. В роботі новоствореної організації приймали участь представники різних країн. З того часу волонтерський туризм невпинно продовжує набувати популярності.

У 1960-х та 1970-х роках волонтерські програми стали популярними серед студентів, які хотіли поєднати відпочинок з можливістю допомогти іншим. Згодом ці програми розширились на весь світ та залучили все більше людей з різних країн та культур. У 1990-х роках волонтерський туризм став досить популярним у Європі та Японії. У багатьох країнах були створені організації, які сприяють організації волонтерських програм, зокрема підтримці місцевих проектів, забезпеченні місцем проживання та харчуванням для волонтерів [4; 6].

У 2000-х роках волонтерський туризм став доступним для людей з різних соціальних та економічних груп населення. Деякі компанії та організації почали пропонувати волонтерські програми, які включають в себе відпочинок та можливість допомогти місцевій громаді. Згодом з'явилися онлайн-платформи, які забезпечують доступ до різних волонтерських програм по всьому світу. Сьогодні волонтерський туризм продовжує зростати, пропонуючи людям різні можливості допомогти місцевим громадам та природному середовищу.

Стефан Веарінг формально визначає категорію “волонтерський туризм” як форму альтернативного туризму, за якою прагнення прибутку поступається більш альтруїстському бажанню подорожувати з метою допомагати спільнотам. Так переважання альтруїстських мотивів над комерційними представляє волонтерський туризм передусім як альтернативу масовому туризму [3].

Ненсі МакГехі вказує на неоднозначність трактування волонтерського туризму. Перше з тлумачень цього поняття ґрунтується на тому, що організатори добровільно жертвують своїм часом, щоб працювати над проектами, метою яких є поліпшення природного середовища і допомога місцевим спільнотам; друге фокусується на розвитку особистості учасників такої діяльності через внутрішню винагороду як власний внесок у відповідні проекти [2].

Як зазначає М. Геваковська, волонтерський туризм – це багатогранне явище, що поєднує у собі ознаки таких видів туризму, як екотуризм, сталий туризм, альтернативний туризм, пригодницький туризм, культурний туризм [5].

За визначенням О. Долинської, волонтерський туризм – це форма туризму, яка включає в себе можливість відвідати іншу країну, регіон або місто, але не тільки з метою відпочинку і розваг, а й для того, щоб взяти участь у волонтерських програмах та виконувати роботу, що допоможе місцевому населенню або природному середовищу. Волонтерський туризм стає все більш популярним серед людей, які бажають не просто побачити нові місця і

познайомитися з новими культурами, але й залишити позитивний слід у тих місцях, де вони побувають [6].

Тож, волонтуризм – це подорож, яка поєднує волонтерство і відпочинок. На відміну від волонтерства за кордоном у звичному для нас сенсі, за довгими програмами зі спеціальними співбесідами, волонтуризм – це, як правило, короткострокові програми. Вони більше зосереджуються на досвіді учасників, а не на фактичному впливі та користі цього волонтерства.

Для волонтерів це можливість поринути в нові культури та підтримати проекти, які принесуть користь громадам, що цього потребують. Водночас волонтуристи поєднують роботу з екскурсіями по нових містах і часто мають більше часу на відпочинок, ніж у повноцінних волонтерських програмах [8].

Основна відмінність між традиційним туристом і волонтером полягає в тому, що турист під час відпочинку є споживачем послуг, передбачених туристичним пакетом, а волонтер створює соціальні послуги, надаючи свою допомогу в місці перебування [5].

Стефан Веарінг вважає туристами волонтерства тих туристів, які за різних причин у свій вільний час провадять організовану волонтерську діяльність, зокрема допомагаючи чи полегшуючи матеріальне становище бідних, відновлюючи якість куточку природного середовища чи досліджуючи аспекти суспільства або природного середовища [3]. Науковець стверджує, що досвід волонтерського туризму впливає на учасника довше, ніж звичайний комплексний тур, що триває 2-3 тижні.

Доволі часто волонтерський туризм асоціюють із солідарним туризмом, однак між ними наявні певні грані, що робить некоректним їх ототожнення. Як солідарний туризм трактують дії, пов'язані з туризмом, що вживаються урядами, туристичним бізнесом і туристами для допомоги людям, які страждають під час і після криз, що ґрунтуються на співчутті до людей, почутті єдності та спільному розумінні суспільних стандартів і обов'язків [1].

Як і будь-який інший вид волонтерський туризм має свої позитивні та негативні сторони. Серед позитивних сторін можна виділити наступні:

1) Допомога та внесок у розвиток громад, яка бути:

- **матеріальною:** транспортування до громади різноманітної продукції та матеріалів;

- **фізичною:** допомога в будівництві, ремонті інфраструктури, прибиранні території тощо;

- **інтелектуальною:** реалізація різноманітних навчальних курсів, освітніх програм для мешканців, проведення різноманітних семінарів та вебінарів.

2) Знайомство з іншою культурою: участь у програмах з волонтерського туризму надає можливість більш глибоко познайомитися з культурою та традиціями певної місцевості, сприяє розширенню світогляду волонтерів.

3) Вплив на саморозвиток: волонтери набувають нових навичок та здібностей, набувають досвіду роботи в міжнародному колективі, покращують комунікаційні та лідерські якості, зростає рівень їх стресостійкості.

4) Формування іміджу територій: волонтери стають свого роду амбасадорами тієї місцевості, де вони надають допомогу і можуть додатково звертати уваги суспільства до певних проблем тієї чи іншої території.

В той же час, волонтерський туризм має також і негативні сторони:

1) Загроза негативного впливу на середовище громади: якщо волонтери не мають досвіду та знань про місцеві проблеми та потреби або ж можуть непрофесійно надати певну допомогу фізичного формату, то їхні дії можуть бути некорисними, а подекуди навіть шкідливими.

2) Загроза негативного впливу на місцевих жителів: надмірна увага та підтримка з боку волонтерів може стимулювати звикання місцевих мешканців до допомоги ззовні та перешкоджати розвитку ініціатив серед громадськості.

3) Загроза культурного непорозуміння: може виникнути на підставі різних релігійних, національних, мовних уподобань тощо.

4) Загроза для життя: відвідування волонтерами прифронтових та повоєнних територій часто є дуже ризикованим і подекуди завершується трагічно.

У публікації Д. Миронец «Волонтерський туризм: проблеми, пошуки, перспективи» зазначається, що волонтерські програми діляться за часом на декілька типів: короткострокові (до 2-х тижнів); середньострокові (до 6-ти місяців); довгострокові (рік і більше). Кожний волонтер сам обирає оптимальний строк [7]. Однак не зовсім погоджуємось з даною градацією, так як занадто тривалі часові відрізки взяті в основу. Тож пропонуємо волонтерський туризм поділити за наступними критеріями:

1. *За тривалістю*: короткотерміновий (до 1 тижня), середньої тривалості (від одного тижня до 1 місяця); довготривалий (від 1 місяця до пів року).
2. *В залежності від місця проведення подорожі*: міжнародний, внутрішній, регіональний.
3. *За метою*: гуманітарний, екологічний, освітній, мистецький, військовий.
4. *За кількістю учасників*: індивідуальний, груповий.
5. *За національним складом відвідувачів*: співвітчизники, представники певної однієї країни, багатонаціональні групи.

Проблематика волонтерського туризму лише починає активно висвітлюватись у вітчизняному науковому дискурсі, однак вже нині зрозуміло, що це один із майбутніх туристичних трендів України. І хоча становлення волонтерського туризму знаходиться лише на початковій стадії, однак він має не просто значний потенціал, а значну потребу в стимуляції розвитку, так як і нині, і в повоєнний період матиме життєве значення для постраждалих територій.

Література

1. Dolnicar, S., & McCabe, S. (2022). Solidarity tourism-How can tourism help the Ukraine and other war-torn countries? URL: <https://osf.io/preprints/socarxiv/4vcpz>

2. McGehee, N. G. (2014). Volunteer tourism: Evolution, issues and futures. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(6), 847-854.
3. *Niche Tourism. Contemporary issues, trends and cases* / Ed. by M. Novelli. – Elsevier, 2005. – 264 p.
4. Бойко В. Волонтерський туризм: сьогодення і перспективи розвитку // Синергія науки і бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ХНТУ, 26–28 квітня 2023 р.) у 2-х т. ; Т. 2 / за ред. О. В. Чепелюк. – Одеса : Олді+, 2023. – С. 143-145.
5. Геваковська М. Волонтерський туризм / М. Геваковська // Вісник Львівського університету. Серія географічна. - 2013. - Вип. 43(1). - С. 178-183. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Geograf_2013_43%281%29__24
6. Долинська О.О. Перспективи розвитку волонтерського туризму в Україні / Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту: матеріали VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Хмельницький, 21-22 березня 2023 р.). Хмельницький: ХГПА., 2023. С. 26-29.
7. Миронец Д. Волонтерський туризм: проблеми, пошуки, перспективи // Сучасні тенденції розвитку туризму. ВП «МФ КНУКІМ.- 2015. С.66-67.
8. Що таке волонтуризм та до чого тут українські переселенці? Розповідає американець. URL: <https://evacuation.city/articles/212187/scho-take-volonturizm-ta-do-chogotut-ukrainski-pereselenci-rozprovidaye-amerikanec>

УДК 338.48

*Поручинський Володимир Іванович,
к. геогр. н., доцент, доцент кафедри
економічної та соціальної географії
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк*

ОВЕРТУРИЗМ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ СУЧАСНОГО УРБОТУРИЗМУ

Туризм в сучасному світі розвивається значно динамічніше за деякі інші галузі світової економіки, випереджаючи за темпами розвитку й світову економіку в цілому. Туристична індустрія впливає на різноманітні сектори економіки – транспорт, зв'язок, торгівлю, будівництво, сільське господарство. Окрім вагомого економічного ефекту, галузь має велике соціальне значення, адже забезпечує оздоровлення і відпочинок людей, сприяє відтворенню робочої сили, виконує важливу розвиваючу роль тощо.

Незважаючи на позитивні сторони функціонування, туристична сфера має і негативні наслідки свого розвитку. Як і економічні сектори, туризм споживає

Наукове електронне видання

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
(28 лютого 2024 р., м. Харків)**

Матеріали подаються в авторській редакції.
Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори.

**Відповідальний за випуск Зеленько О.О.
Комп'ютерна верстка: Тагільцева Н.В.
Коректор: Лоцман П.І.
Фото обкладинки Муромцева Ю.І.**

Ум. друк. арк. 29,85

Державний вищий навчальний заклад
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, 61002
вул. Алчевських, 29.